

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
Кафедра соціальної педагогіки

**ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ФАХОВОГО
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ**

для здобуття ступеня «магістр» за спеціальністю «Соціальна
робота» на основі ступеня бакалавра, здобутого за іншим напрямом
підготовки

Харків, ХДАК, 2018

УДК 37.013.42 (073)

ББК 74.66р30-2

П78

Друкується за рішенням ради факультету
соціальних комунікацій ХДАК
(Протокол № 6 від 29 січня 2018 р.)

Рекомендовано кафедрою соціальної педагогіки
(Протокол № 9 від 5 лютого 2018 р.)

Укладачі: Рижанова Алла Олександрівна,
Максимовська Наталія Олександрівна

П78

**Програма додаткового фахового вступного
випробування для осіб, які вступають на неспоріднені
спеціальності / Харк. держ. акад. культури; Уклад.:
А.О.Рижанова, Н.О.Максимовська :ХДАК, 2018. - 15 с.**

УДК 37.013.42 (073)

ББК 74.66р30-2

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Питання до вступного іспиту побудовані у відповідності до змісту і логіки такої основної дисципліни науково-предметної підготовки як «Соціальна робота», яка є провідною фундаментальною дисципліною в процесі підготовки фахівців вищої кваліфікації зі спеціальності «Соціальна робота». Підвалинами даного курсу є найкращі доробки теорії та практики провідних вітчизняних та зарубіжних учених і фахівців, які були ініціаторами виникнення та розвитку соціальної педагогіки. Програма цього курсу ґрунтується на соціокультурному підході, відповідно до якого динаміка історії, теорії та практики соціальної педагогіки розглядається в залежності до потреб розвитку культури певного соціуму, людства в цілому.

Значна частина питань вступного іспиту побудована також на матеріалі таких основних фахових дисциплін як – «Соціальна педагогіка» та «Теорія та історія соціального виховання», спрямованих на формування технологічних навичок і умінь фахівців стосовно соціально-педагогічної роботи з різними інститутами сфери соціального виховання, а також фахової діяльності в мікросоціумі та територіальній громаді, а також науково-обґрунтованого дослідження і вирішення соціальних протирічч та проблем в соціальному вихованні.

Базовими дисциплінами до основних фахових курсів є такі дисципліни як «Методи соціально-педагогічних досліджень», педагогіка», «Технології соціально-педагогічних досліджень», які також належать до циклу дисциплін професійно-орієнтованої підготовки. Питання вступного іспиту передбачають перевірку знань з цих дисциплін фахової підготовки та вміння використовувати їх у вирішенні проблем історії, теорії та методики соціальної роботи та соціальної педагогіки

В цілому питання до вступного іспиту на освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр» передбачають перевірку рівня сформованості у абітурієнтів-бакалаврів соціальної педагогіки професійної свідомості, теоретичної бази їх професійної діяльності, зокрема, оволодіння знаннями з історії соціального виховання, соціальної педагогіки, усвідомлення тенденцій їх розвитку на сучасному етапі; створення уявлень про напрями та механізми вдосконалення соціально педагогічних умов просоціального

розвитку особистості, групи, суспільства, а також відповідних програм, методик і технологій соціально-педагогічної діяльності.

Особливість вступного іспиту до продовження навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» полягає у виявленні здібностей абітурієнта до науководослідницької і аналітичної діяльності у сфері соціального виховання та здатності до пошуку інноваційних технологій соціально-педагогічної діяльності.

Зміст програми комплексного вступного іспиту

Вступ

Значення курсів «Соціальна педагогіка», «Методика соціально-педагогічної роботи» та «Методика соціально-педагогічного дослідження» як основних фундаментальних дисциплін в процесі підготовки фахівців з соціальної педагогіки. Зв'язок основних курсів з попередніми та наступними дисциплінами циклів гуманітарної і соціально-економічної та професійно-орієнтованої підготовки, зокрема, з циклу психолого-педагогічних дисциплін, а також дисциплінами профілізацій та спеціалізацій.

Розділ I. Основи соціальної педагогіки

Тема 1.1. Соціальна педагогіка як галузь педагогіки.

Сутність поняття «соціальна педагогіка», її об'єкт та предмет дослідження. Розмежування з предметами філософії, соціології, культурології та психології. Соціальна педагогіка в системі сучасного педагогічного знання. Мета, завдання та функції соціальної педагогіки. Взаємини соціальної педагогіки з соціальною роботою. Структура соціальної педагогіки. Загальна характеристика основних її розділів (агогіка, геротика, віктимологія, андрогогіка тощо). Принципи та методи соціальної педагогіки, її тезаурус.

Тема 1.2. Соціальне формування соціальних суб'єктів як соціокультурна проблема.

Культурно-виховна функція суспільства. Особистість як безумовна цінність суспільства, її духовний розвиток та реалізація провідне завдання соціального виховання демократичного соціуму. Соціальне

виховання як сфера створення умов для цілеспрямованого духовного розвитку людини, групи, суспільства. Соціальне виховання як предмет соціальної педагогіки. Проблема активізації виховного потенціалу суспільства, групи, окремої людини та нейтралізації, подолання їх негативних впливів на людину, групу, суспільство.

Соціальний педагог як новий тип педагога. Соціальний педагог вихователь-посередник між людиною, групою та суспільством. Його функції в умовах мікро та макросоціумів. Професійний портрет: вимоги до людських та професійних якостей, комплекс знань та вмінь, кваліфікаційні вимоги, кодекс етики. Потреба суспільства в цих фахівцях.

Основні сфери діяльності соціального педагога, їх загальна характеристика. Особливості взаємодії соціального педагога з соціальними суб'єктами. Загальна характеристика методик роботи з соціальними суб'єктами. Система підготовки соціального педагога.

Тема 1.3. Соціально - педагогічна діяльність.

Поняття про соціально-педагогічну діяльність. Роль і місце соціально-педагогічної діяльності в сучасному суспільстві. Взаємини соціально-педагогічної з педагогічною діяльністю та соціальною роботою. Соціальна допомога як засіб соціального виховання. Принципи соціально-педагогічної діяльності. Зміст соціально-педагогічної діяльності.

Діагностування соціальної вихованості та якості соціальних впливів на розвиток людини і суспільства, організація позитивного виховного впливу: *традиційного* (через сім'ю, мікросоціум), *стилізованого* (через вікову субкультуру), *інституціонального* (через виховні інституції), *міжособового* (через значимих осіб), *рефлексивного* (індивідуально пережитий, усвідомлений); їх взаємодія та координація. Нейтралізація негативного впливу цих факторів, корекція негативних впливів та їх наслідків. Управління процесом соціального виховання.

Структура мережі соціально-педагогічних служб України. Загальна характеристика систем: соціальної служби та організацій у справах неповнолітніх, соціальної служби у справах молоді та сім'ї. "Білі плями" мережі.

Технології соціально-педагогічної роботи. Особливості

соціально-педагогічних методик діагностування, індивідуальної допомоги, навчання взаємодії, організації взаємодії тощо.

Тема 3.5. Розвиток вітчизняної соціальної педагогіки

Загальна характеристика внеску С.Т.Шацького в розвиток теорії і практики соціальної педагогіки в становлення вітчизняної соціальної педагогіки. Етапи соціально-педагогічної діяльності С.Т.Шацького.

Діяльність С.Т.Шацького до 1917р. Початок організація дозвілєвої діяльності дітей та підлітків О.У.Зеленком, С.Т.Шацьким. Досвід дитячих товариств "Сетлемент", "Дитяча праця та відпочинок", колонії "Бадьоре життя", характеристика їх систем виховання.

Діяльність С.Т.Шацького у радянський період. Розробка теорії та практика реалізація ідей "педагогіки середовища" С. Т. Шацьким. Діяльність 1 Дослідної станції Наркомпроса.

Внесок вітчизняної педології в розвиток теорії та практики соціальної педагогіки. Становлення вітчизняної педології. Наукова та практична діяльність Г. І. Россолімо, А. Н. Нечаєва, А. Ф. Лазурського, В. П. Кашенка. Соціальні профілі та педагогічна клініка В. П. Кашенка. Взаємозв'язок з зарубіжними соціопедагогічними ідеями та досвідом.

Підтримка педології радянською владою. Подальший розвиток педології в 20-30 роки: головні течії, організація діяльності педологічних служб, зокрема школи. Вплив педології на розробку проблем соціальної педагогіки. Причини знищення педології.

Проголошення нових цінностей соціального виховання. Руйнація попередньої системи соціального виховання, зокрема підсистеми освіти, відмова від благодійності, заборона Всеросійського учительського союзу тощо.

Поступове формування авторитарної системи соціального (державного) виховання. Створення законодавчої бази. Загальна характеристика основних елементів радтиської системи соціального виховання.

60-80 роки. Соціальні теорії школи та їх зв'язок з розвитком соціальної педагогіки. Недостатність шкільної педагогіки та поступове висунення соціально-педагогічних проблем формування особистості. 60-ті: поява перших спеціалістів, орієнтованих на соціально-педагогічну роботу в мікрорайоні. Творчий розвиток ідей

"педагогіки середовища". 70-ті: досвід організації соціально-педагогічних комплексів. 80-ті: аналіз та узагальнення накопиченого досвіду соціально-педагогічної роботи за місцем проживання.

90-ті роки офіційне відновлення статусу соціальної педагогіки. Діяльність ТНДК "Школа-мікрорайон". Створення Всесоюзної асоціації соціальних педагогів та соціальних працівників. Введення професії "Соціальний педагог", інші наслідки діяльності ТНДК.

Становлення соціально-педагогічної теорії та практики в Україні, проблеми розвитку соціальної педагогіки. Створення Української Асоціації соціальних педагогів та спеціалістів з соціальної роботи. Підготовка професійних кадрів.

Розділ IV. Основи теорії соціалізації та напрями соціально-педагогічного формування особистості

Тема 4.1. Сучасні теорії соціального формування особистості

Взаємини понять "соціалізація" і "соціальне виховання". Взаємодія біологічних, психологічних, соціальних факторів та соціального виховання у процесі формування особистості. Відсутність багатфакторної теорії соціалізації особистості. Психоаналітична теорія З. Фрейда, психосоціальна Е. Еріксона та їх значення для теорії і практики соціальної педагогіки. Когнітивна теорія Ж. Піаже, теорія морального розвитку Л.Кольберга та їх значення для теорії і практики соціальної педагогіки. Теорія наuczіння, концепція діяльнісного підходу, теорія групового пристосування та їх значення для теорії і практики соціальної педагогіки.

Тема 4.2. Соціальне виховання як умова просоціальної реалізації особистості та профілактики асоціальності

Сутність соціального виховання, його специфіка щодо об'єкта, мети та методу. Поняття "соціальність". Духовність -міра соціальної досконалості соціальних суб'єктів. Двоєдине завдання соціального виховання стосовно соціуму та особи. Створення умов для соціального становлення і духовного розвитку соціальних суб'єктів та умов для їх (соціальності, духовності) реалізації в соціальній дійсності. Цінності - основа змісту соціального виховання, їх види та вплив на соціально-педагогічну практику.

Взаємодія мікро та макрофакторів у соціальному вихованні. Педагогізація середовища: активізація педагогічного потенціалу соціального середовища, нейтралізація деструктивного впливу факторів середовища. Соціально-педагогічна діяльність з особами, соціальними групами, інституціями з метою створення сприятливих соціальних умов соціо-духовного розвитку всіх соціальних суб'єктів.

Формування позиції особистості. Позиція особистості: поняття, параметри. Зміст позиції особистості, механізм її формування. Соціально-педагогічні методи та форми формування просоціальної позиції особистості.

Поняття про соціальну реалізацію особистості. Види соціальної реалізації особистості ("Душа людини" Е. Фромм). Просоціальна реалізація особистості, умови її здійснення. Соціально-педагогічні методи і форма організації просоціальної реалізації особистості. Включення особистості у макро- та мікросередовище. Інтеграція виховних сил суспільства. Створення умов престижності духовного самовиховання в соціумі.

Протириччя соціуму, їх вплив на становлення та реалізацію позиції особистості. Причини негативних соціальних явищ. Соціально-педагогічні засоби попередження та подолання їх негативних впливів на особистість.

Соціально-педагогічна діагностика особистості: сутність та особливості. Дослідження соціальної ситуації розвитку. Вивчення вихованості. Діагностика соціально-педагогічної занедбаності.

Тема 1. Предмет, завдання і категорії педагогіки.

Педагогіка як наука і навчальна дисципліна. Етапи розвитку педагогіки: донауковий, етап виникнення теоретичних концепцій виховання і освіти, етап розвитку педагогічної науки. Система педагогічних наук. Місце педагогіки в системі наук, що вивчають людину і особистість.

Предмет і завдання педагогіки. Функції педагогічної науки: науково-теоретична, організаційно-практична, прогностична. Основні категорії педагогіки: педагогічний процес, виховання, навчання, освіта, розвиток, формування, самоосвіта і самовиховання, їх характеристики і взаємозв'язок.

Структура і галузі педагогіки: загальні основи педагогіки, теорія виховання, дидактика (теорія навчання), організація та управління педагогічним процесом. Вікова педагогіка (дошкільна та шкільна

педагогіка), спеціальна педагогіка (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, логопедія), соціальна педагогіка (сімейна педагогіка, агогіка -перевиховання дітей, що мають проблеми, андрагогіка, віктимологія), професійна педагогіка (педагогіка вищої школи, військова педагогіка, підвищення кваліфікації та перекваліфікація робітників народного господарства, навчання літніх людей,), пенітенціарна педагогіка, порівняльна педагогіка, етнопедагогіка. Поняття про соціальну педагогіку як галузь інтегративного знання і навчальний предмет. Зв'язок педагогіки з іншими науками – філософією, соціологією, психологією культурологією, біологією, етикою, естетикою та іншими.

Тема 6. Основи виховної роботи.

Основні положення теорії виховання. Поняття про суб'єкти та об'єкти виховного процесу. Гуманістичні ідеали вітчизняної виховної системи. Школа як відкрита виховна система. Виховання як процес соціалізації особистості школяра.

Етапи процесу виховання: формування ідеалу, еталону; вивчення індивідуальних особливостей вихованця (колективу); реалізація програми виховання; спонукання особистості до самовиховання.

Розумове виховання: завдання та основні методики. Формування наукового світогляду як форми свідомості людини, що відбиває систему її поглядів на навколишній світ і має своє місце в ньому. Проблема формування світогляду в історії школи і педагогіки. Г.Сковорода, М.Костомаров, П.Куліш, М.Драгоманов, І.Франко, М.Грушевський про формування національного мислення, духовності, самовизначення.

Моральне, правове і громадянське виховання. Сутність, мета і зміст морального виховання. Правове виховання як складова частина морального виховання. Проблема морального виховання в історії школи і педагогіки (М.Квінтіліан, Я.Коменський, Є.Славенецький, Й.Песталоцці, Ф.Прокопович, Г.Сковорода, М.Пирогов, Т.Шевченко, К.Ушинський, В.Сухомлинський). Шляхи і засоби морального виховання. Суперечності у моральному житті суспільства на сучасному етапі, їх вплив на виховання моральних рис громадян. Концепція громадянського виховання.

Трудове виховання: мета, завдання та умови. Поняття про трудове виховання, його місце у формуванні особистості. Ідея трудового виховання у вітчизняній (Г.Сковорода, К.Ушинський, А.Макаренко, В.Сухомлинський) та зарубіжній (Д.Локк, Ж.-Ж.Руссо, Й.Песталоцці, Р.Оуен, Дж.Дьюї та інші) педагогіці. Народна педагогіка про трудове виховання. Основні завдання тру-

дового виховання.

Основні форми трудового виховання і професійної орієнтації дітей і молоді в умовах переходу до ринкових економічних відносин.

Естетичне виховання. Поняття про естетичне виховання й естетичну культуру особистості. Теорія естетичного виховання в історії педагогіки. Завдання, зміст, джерела і методи естетичного виховання.

Екологічне та валеологічне виховання: зміст, форми та умови. Сутність екологічного виховання та зростання його актуальності. Зміст, завдання екологічного виховання та його зв'язок з іншими компонентами змісту виховання. Основі форми екологічного виховання.

Фізичне виховання. Фізична культура як складова частина всебічного розвитку особистості. Теорія і практика фізичного виховання в історії педагогіки. Оздоровчі освітні та виховні завдання фізичного виховання. Фізичне виховання в сім'ї. Гуманізація виховної роботи з фізично слабкими та хворими дітьми.

Економічне виховання. Сутність економічного виховання та зростання його актуальності. Зміст, завдання економічного виховання. Основі форми економічного виховання.

Статеве виховання. Зміст, завдання. Значення статевого виховання для загального культурного розвитку особистості. Особливості форм статевого виховання.

Організація педагогічного процесу.

Соціальні вимоги до змісту виховання соціально активної особистості. Соціальна зумовленість мети та завдань виховання. Характеристика вітчизняних та зарубіжних концепцій вільного розвитку особистості і громадської відповідальності.

Сучасні концепції виховання, перевиховання, самовиховання. Українська виховна система в контексті світових культурних процесів.

Тема 7. Методи виховання, закономірності та принципи

Соціальні вимоги до змісту виховання творчої особистості.

Характеристика вітчизняних та зарубіжних концепцій вільного розвитку особистості і громадської відповідальності.

Етапи процесу виховання: формування ідеалу, еталону; вивчення індивідуальних особливостей вихованця (колективу); реалізація програми виховання; спонукання особистості до самовиховання.

Поняття про методи, прийоми та засоби виховання. Зумовленість методів виховання метою, завданнями, змістом, віковими та індивідуальними особливостями, рівнем вихованості особистості та організації колективу.

Проблема методів виховання в історії педагогіки.

Класифікація методів виховання та їх характеристика. Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності. Методи стимулювання. Види методів виховання. Методи самовиховання та самоосвіти особистості. Характеристика основних груп методів виховання в сучасній школі:

1. Метод формування свідомості: роз'яснення, бесіда, розповідь, диспути і дискусії, приклад, навіювання;

2. Методи організації життєдіяльності дітей і досвіду поведінки: вправи, педагогічні вимоги, громадська думка, метод виховуючих ситуацій, гра;

3. Методи стимулювання позитивної поведінки і діяльності: заохочення, покарання, змагання, суб'єктивно-прагматичний метод.

Засоби виховання – духовні, функціональні, матеріальні. Вплив засобів масової інформації, літератури і мистецтва на формування особистості і колективу.

Тема 8. Колектив як суб'єкт і об'єкт виховного впливу

Загальне поняття про колектив. Колектив як суб'єкт і об'єкт виховного впливу. Поняття та сутність колективу, його види і структура. Проблема колективу у зарубіжній та вітчизняній педагогіці. Розвиток ідеї виховання особистості в колективі (Й.Песталоцці, О.Духнович, С.Шацький, В.Сухомлинський). Вчення А.Макаренка про колектив і його роль у вихованні. Концепція колективістського виховання в сучасних педагогічних теоріях і концепціях.

Етапи (стадії) формування колективу, закони життя колективу, принципи розвитку. Концепція колективного виховання, взаємодії особистості і колективу в сучасній педагогічній теорії.

Тема 9 Вікова періодизація та врахування вікових особливостей у виховній роботі

Загальне поняття про особистість та її розвиток. Основні якості особистості. Спадковість, середовище і виховання – головні чинники розвитку. Види діяльності та їх значення для розвитку. Специфіка виховання, його місце серед інших чинників.

Вікова періодизація. Характеристика вікових періодів життя і діяльності особистості та врахування їх особливостей у виховній та освітній роботі. Системи періодизації Коменського, Штраца, Бюллера, Левітова, Ельконіна та інших. Новоутворення анатомо-фізіологічного і психологічного характеру та зміни провідних видів діяльності як основа встановлення періодів розвитку людини.

Питання до вступного іспиту
за спеціальністю “Соціальна робота”

1. Сутність та роль соціальної педагогіки в системі сучасного педагогічного знання.
2. Соціальне виховання як предмет соціальної педагогіки.
3. Структура соціальної педагогіки.
4. Взаємини соціальної педагогіки з соціальною роботою.
5. Функції та принципи соціально-педагогічної діяльності.
6. Загальна характеристика суб'єктів, об'єктів, сфер та змісту соціально-педагогічної діяльності.
7. Кваліфікаційні вимоги до соціального педагога в освіті.
8. Становлення та розвиток соціальної педагогіки за рубежом: загальна характеристика етапів.
9. П.Наторп – засновник соціальної педагогіки.
10. Професійна підготовка соціального педагога в Україні та за рубежом.
11. Становлення та розвиток вітчизняної соціальної педагогіки (загальна характеристика етапів).
12. С.Т.Шацький – засновник вітчизняної соціальної педагогіки.

ПИТАННЯ

до додаткового вступного іспиту з педагогіки
спеціальності «Соціальна робота»

1. Предмет педагогіки, основні категорії педагогічної науки.
2. Галузі сучасної педагогіки та їх зв'язок з іншими науками.
3. Педагогіка як наука та мистецтво виховання.
4. Методи науково-педагогічних досліджень.
5. Вікова періодизація особистості та врахування індивідуальних особливостей у процесі виховання.
6. Сутність виховання як педагогічного процесу
7. Методи виховання та їх класифікація.
8. Закономірності виховання і їх психолого-педагогічні засади.
9. Поняття про виховний колектив і основні стадії його розвитку.
10. Особливості формування творчого колективу та педагогічне керівництво його розвитком.
11. Сутність, задачі і зміст морального виховання.
12. Сутність і задачі трудового виховання.
13. Роль фізичного виховання у формуванні всебічно розвитої людини.
14. Сутність, завдання і джерела естетичного виховання
15. Сутність, задачі і зміст екологічного виховання
16. Поняття про самовиховання, його методи та роль у формуванні особистості.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ
ВІДПОВІДІ, СТРУКТУРА ОЦІНКИ І ПОРЯДОК
ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВСТУПНИКІВ**

За даним іспитом ставиться оцінка «зараховано» або «не зараховано» у відповідності до зазначених критеріїв та балів.

Під час відповіді перевіряються:

- широта кругозору;
- обізнаність у сфері професійного вибору;
- впевненість, самостійність та критичність суджень;
- комунікативні навички.

Рівні навчальних досягнень	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Не зараховано	<ul style="list-style-type: none">- абітурієнт дає невірну відповідь на запитання,- відповіді поверхневі, демонструють незнання базових понять предметної галузі,- абітурієнт не дає відповідей на додаткові запитання,- абітурієнт виявляє брак логічного мислення та здатності послідовно викладати інформацію
Зараховано	<ul style="list-style-type: none">- абітурієнт дає повну і розгорнуту відповідь на

	<p>запитання,</p> <ul style="list-style-type: none">- ілюструє відповідь прикладами з практики,- пов'язує теоретичні знання з розумінням практичних проблем галузі культури і мистецтва,- демонструє вільне володіння термінологічним апаратом з фаху,- дає вірні відповіді на додаткові питання;- дає конкретні та логічні відповіді, обґрунтовуючи власну позицію з вибору теми майбутнього наукового дослідження.
--	--

Навчальне видання

ПРОГРАМА ФАХОВОГО КОМПЛЕКСНОГО ІСПИТУ

для здобуття ступеня «магістр» за спеціальністю «Соціальна
робота» на основі ступеня бакалавра, здобутого за іншим напрямом
підготовки

зі спеціальності «Соціальна робота»

Укладачі:

доктор педагогічних наук, професор Рижанова Алла Олександрівна;
доктор педагогічних наук, доцент Максимовська Наталія
Олександрівна

Друкується в авторській редакції

Комп'ютерний набір та верстка

План 2018

Підписано до друку Формат 60 x 84/16 Гарнітура "Тітез".
Папір для мн.ан. Друк, різнограф. Ум. друк. арк. 2,9 . Обл.-Вид. арк. 3,0.
Тираж 100. Зам. №

ХДАК, 61057, Харків - 57, Бурсацький спуск, 4.
Надруковано в лаб. множ, техніки ХДАК